

ชื่อโครงการ : แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน¹

ระยะเวลาทำการวิจัย: 15 กรกฎาคม 2557 ถึง 14 กรกฎาคม 2558

บทคัดย่อ

แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2) มีโครงการย่อยทั้งหมด 4 โครงการ วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยนี้สอดคล้องกับโครงการย่อย คือ เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกกลุ่มเป้าหมายการขยายผลการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการขยายผลและกลุ่มตัวอย่างใช้แบบเจาะจงใน 3 ตำบลของอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ คือ ตำบลบ้านจันทร์ ขยายผลในหมู่บ้านบ้านเด่นและบ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลแจ่มหลวง ขยายผลในหมู่บ้านบ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด ขยายผลในหมู่บ้านบ้านห้วยปู กลุ่มสองกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วจำนวน 4 กลุ่ม ใน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหล่าซอ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านจันทร์ ตำบลแม่แดด กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ตำบลแจ่มหลวง กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ผลการศึกษานำเสนอตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้

กลุ่มแรกกลุ่มเป้าหมายการขยายผล ผลการวิจัยทำให้ 1) ได้พี่เลี้ยงชุมชนจากกลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 5 คน 2) ได้เครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กลุ่มท่องเที่ยวใหม่ ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนและการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ได้เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ 3 เส้นทางใน 3 ตำบล คือตำบลบ้านจันทร์เส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เริ่มจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ บ้านเด่น ไปโรงเรียนสหมิตรวิทยา บ้านหนองเจ็ดหน่วยตำบลแจ่มหลวง เป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาสมุนไพรบ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด เป็นเส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และฐานอาชีพบ้านห้วยปู 4) ได้แกนนำในการจัดการท่องเที่ยว ตำบลบ้านจันทร์ จากเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา และจากโรงเรียนสหมิตรวิทยาคือผู้อำนวยการและอาจารย์ จำนวน 3 คนบ้านห้วยบะบ้ามีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 6 คนและบ้านห้วยปู ก็มีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 6 คนเท่ากัน 5) มีสมาชิกมาให้บริการเป็นนักร้องความหมายท้องถิ่น ยุวชนนำเที่ยวจากโรงเรียนสหมิตรวิทยา จำนวน 6 คน บ้านห้วยบะบ้า จำนวนเท่ากัน 4 คน และบ้านห้วยปู จำนวน 3 คน 6) มี

---

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

สมาชิกมีส่วนร่วมในการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยบะบ้ำ จำนวน 6 คน และบ้านห้วยปู จำนวน 4 คน 7) มีการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวทดสอบเส้นทางใหม่โดยนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ผลการประเมินพบว่าพอใจในระดับดีทั้งด้านกิจกรรม การปฏิบัติหน้าที่ และบ้านพักแบบโฮมสเตย์ 8) พี่เลี้ยงชุมชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการความรู้การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 9) ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแกนนำก็พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการพัฒนามากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

กลุ่มสองกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วภายหลังการพัฒนาศักยภาพแล้วพบว่าผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้านมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นสามารถนำเสนอในส่วนที่มีการพัฒนาและมีหลักฐานปรากฏรายด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น มีการปรับโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดผู้ประกอบการซึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีและเข้าใจกลไกการประสานงาน มีปฏิทินช่วงเวลารับนักท่องเที่ยวและกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมมีระบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มมีกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นต้น

ด้านที่ 2 การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต มีการนำสมุดควมาใช้เพื่อให้เกิดการความโปร่งใสและกระจายรายได้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการนำใบเสร็จรับเงินมาใช้และจัดทำสมุดบันทึกรับจ่ายควบคู่กันเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในการช่วยเหลือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เช่น มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นำเสนอวิถีชีวิตชาติพันธุ์ นักสื่อความหมายท้องถิ่นมีข้อมูลวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนและสามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้งเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่น มีฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นระบบมากขึ้น มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ออกแบบให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีกฎเกณฑ์เพื่อป้องกันผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีแนวทางในการจัดการขยะของชุมชน นักสื่อความหมายท้องถิ่นมีข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและสามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้งเพิ่มขึ้น ใช้วัตถุดิบธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

ด้านที่ 5 การบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น มีบ้านพักแบบโฮมสเตย์จำนวนเพิ่มขึ้นทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวและมี 1 กิจกรรมท่องเที่ยวมีการออกแบบโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของชุมชน ฤดูกาลและเวลา มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับกิจกรรมในรูปแบบเครือข่ายระดับอำเภอ กลุ่มได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกรมการท่องเที่ยว นักสื่อความหมายท้องถิ่นให้บริการได้ดีขึ้นและมีแผนเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีผู้ประกอบการกลุ่มชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น มีการประเมินความพึงพอใจที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ : การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง, การจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม,
การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน, อําเภอกัลยาณิวัฒนา

Project Name : Strengthening Upland Community By Using Community-Based Tourism
As a Tools: A Case of Galyani Vadhana District, Chiang Mai. (Phase2)

Researcher : Asst. Prof. Duangporn Onwan¹

Research Period : 15 July, 2014 - 14 July, 2015

Abstract

The “Strengthening Upland Community by Using Community-Based Tourism as A Tool: A Case of Galyani Vadhana District, Chiang Mai, (Phase2)” Project, consists of 4 sub-projects. The objectives of this research are in compliance with those of the sub-projects, which are included the extent of the development of community-based tourism potential through participatory knowledge management; and the development of potential of the existing 4 tourism groups, based on all the 5 areas of community-based tourism standard. The target groups selected in this research were classified into 2 groups. First, in the extension target groups, the extension target areas and some specific sample groups were selected from the 3 sub-districts of Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province, namely Ban Chan Sub-District, where an extension was conducted in Ban Den and Ban Nong Chet Nuai Villages; Jam Luang Sub-District, in Ban Huay Baba Village; and Mae Daet Sub-District, in Ban Huay Poo Village respectively. Second were target groups from the existing 4 tourism groups in the 3 districts. These included Ler Shor Community-Based Tourism Network and Ban Chan Community-Based Tourism Group in Ban Chan Sub-District; Dong Sam Muen Community-Based Tourism Group in Mae Dad Sub-District and Ban Sao Dang Community-Based Tourism Group in Jam Luang Sub-District. Results of the study, based on target groups, were as follows:

First, the research conducted on the extension target groups showed that: 1) Five community mentors could be figured out from the existing 4 tourism groups.; 2) New tools for community-based tourism potential development could be achieved, covering 3 areas, i.e. the development of community potential, the arrangement of community resources database and the development of creative tour programs.; 3) Three new tour routes could be generated in 3 sub-districts. In Ban Chan Sub-District, there was a path where King Bhumibol Adulyadej’s footsteps had been printed in the past, starting from Wat Chan Royal Project, heading to Ban Den and

---

¹Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai.

Sahamit Witthaya School respectively. For Ban Nong Chet Nuai in Jam Luang Sub-District, there were hiking and nature trails, where the local-wisdom-based knowledge on herbs could be studied. As for Ban Huay Baba and Ban Huay Poo in Mae Dad Sub-District, tourists could enjoy the information related to community's ways of live, cultures and occupation base.; 4) A few tour management mainstays could be figured out. Among all these, 3 were from Galyani Vadhana Community-Based Tourism Network and Saha Mit Witthaya School (the director and the teacher) in Ban Chan Sub-District, while another 12 including 6 committee members each from Ban Huay Baba and Ban Huay Poo.; 5) Local interpreter and youth tour guide services were rendered by 6 members from Sahamit Witthaya School, 4 from Ban Huay Baba and 3 from Ban Huay Poo.; 6) Home-stay services were rendered by 6 members from Ban Huay Baba and 4 members from Ban Huay Poo.; 7) Pilot tour programs on new tour routes were tried by volunteer tourists. It was found, from an assessment, that the volunteer tourists were satisfied with the activities, performances and home-stay accommodations provided (with "good" level ranking).; 8) The community mentors had a good understanding and were participative in the knowledge management process of community-based tourism potential development.; and 9) The difference testing on means of the mainstays' pre- and post-community-based tourism potential development scores showed that the post-development mean was significantly more than that of the pre-development, with statistical significance level of 0.05

Second, the target groups from the existing tourism community were included. After the potential development process; the self-assessment results, according to the 5 areas of community-based tourism standard, showed much improvement. For those attached with related evidences could be explained, based on each area of improvement, as follows:

1st Area: Community-Based Tourism Sustainable Management. Examples were the restructuring of the administrative system, making it more appropriate and efficient for works. There were coordinators who could perform own duties effectively with good understanding in coordinating mechanism. Tourism calendar with limited amount of tourists were fixed. Tourists' satisfaction assessment system was generated in compliance with the group's potential. Moreover, rules and regulations to be enforced by the tourists were also set according to the beliefs of each ethnic group, etc.

2nd Area: Benefits Sharing with Community and Society and the Quality of Life. Examples included the use of logbooks, receipts and income-expenditure reports; in

order to make the system more transparent with fair income distribution exercised among all the members. Group members were well aware that they should contribute for their own community development activities on a continual basis, etc.

3rd Area: Community-Based Tourism with Cultural Heritage Preservation and Promotion. Examples included the tour activities that represented each ethnic group's way of lives, the local interpreters who possessed more knowledge about the community's local wisdom and way of lives and could provide more in-depth information to the tourists, etc.

4th Area: Community-Based Tourism with Systematic and Sustainable Management on Natural Resources and Environment. Examples included the more applicable and systematic natural resources database, the tour activities that were designed in a way that tourists would be allowed to participate in community's environment conservation process, proper rules and regulations were set to protect the natural resources from any potential impacts, guidelines on community's waste management were set up, local interpreters had deeper knowledge about their local natural resources and could then provide more in-depth information to the tourists, the raw materials that were natural and eco-friendly had been utilized in all the tour activities, etc.

5th Area: Community-Based Tourism Services and Safety. Examples were the increasing number of home-stay accommodations in all the 4 tourism groups; 1 tour activity had been designed, taking into consideration the suitability of the community, season and period; prices were fixed according to the type of activity, in the district-based form; groups had been certified for Thai Home Stay Standard by the Department of Tourism; local interpreters could provide better services with tourists' safety plan attached; group coordinators were more obvious and systematic; and the tourists' satisfaction assessment was generated in compliance with the community's context, etc.

Key Words : *Strength Building for Highland Communities, Participatory Knowledge Management, Community-Based Tourism, Development of Community-Based Tourism Potential, Galyani Vadhana District*